

tražio od austrijskih vlasti njegovo uklanjanje, smatrajući ga veoma nepo-
desnom i nezgodnom ličnošću. U svome opširnom izvještaju pisanom na ta-
lijanskom jeziku iznosi Erko vrlo detaljno sve svoje impresije o hercegovačkom
boravku, pa je i taj izvještaj važan dokumenat s obzirom na poznavanje
političkih i ostalih prilika u doba vladavine Ali-paše Rizvanbegovića.

Rad »Zapisnik Agencije bosanskih franjevacu u Sarajevu« rezultat je
proučavanja sačuvanih dokumenata koji se nalaze u arhivu Franjevačkog
samostana u Fojnici. Spomenuta Agencija bosanskih franjevacu u Sarajevu
osnovana je 1856. i postojala je do okupacije Bosne i Hercegovine (1878).
Njen zadatak bio je zastupanje interesa franjevačkog reda i katoličkog na-
roda u Bosni i Hercegovini kod turskih vlasti u Sarajevu. Prvi agent bio
je poznati pisac bosanski franjevac Grga Martić. On je preuzevši tu dužnost
vodio zapisnu knjigu svih značajnijih zbivanja od 1. V 1856. do konca aprila
1857. Iz sačuvanog teksta vidi se da je agencija imala rješavati i mnoga veoma
delikatna pitanja koja su se odnosila na probleme društveno-vjerskog i
političkog značaja.

Posljednji rad pod naslovom »Prilozi istoriji crnogorsko-turskih odnosa
pred kraj turske vladavine u Bosni i Hercegovini« rezultira iz proučene građe
koja se danas čuva u Orijentalnom institutu u Sarajevu. Ta građa se prete-
žno sastoji od nekoliko pisama kneza Nikole Crnogorskog, koji je nakon
neuspjeha u crnogorsko-turskom sukobu 1862. promjenio svoju taktiku spram
turske vlasti u Bosni i Hercegovini, pa taj njegov pomirljiviji stav dolazi do
izražaja i u objelodanjenim pismima. Pisma su gotovo sva upućena tadanjim
bosanskim valijama (guverneri pokrajina) u vremenskom rasponu od 1868—
1873. Ta pisma predstavljaju svakako značajan prilog poznavanju tadanjih
odnosa između turske vlasti u Bosni i Crne Gore.

Svi objelodanjeni dokumenti su popraćeni dužim ili kraćim uvodom,
registima i bilješkama, a objelodanjeno je i nekoliko faksimila. Bilo bi
međutim svakako poželjno da Naučno Društvo NR Bosne i Hercegovine pop-
rati i građu s ovećim sintetičnim rezimima, jer bi na taj način takva
dokumentacija postala u potpunosti pristupačna i inostranim stručnjacima.

Miroslava Despot

J. Luetić, O POMORSTVU DUBROVAČKE REPUBLIKE U XVIII STOLJEĆU

(Izd. Pomorskog muzeja JAZU u Dubrovniku; Građa za pomorsku povijest
Dubrovnika, sv. 2, Dubrovnik 1959)

Nakon kratkog uvoda (str. 9-20) u kojem su date neke osnovne karak-
teristike političkih i ekonomskih odnosa na mediteranskom području u XVIII
stoljeću i zacrtani izvjesni okviri razvoja dubrovačkog pomorstva tog raz-
doblja, autor je u poglavljima: »Brodovi« (str. 23-40). »Brodске posade«
(str. 43-93); »Brodovlasnici — karatisti« (str. 97-108) i »Pomorska djelatnost«
(str. 111-135), kao i u »Prilozima« (str. 139-186), dao prilično širok pregled
građe za pomorsku historiju Dubrovnika sredinom XVIII stoljeća. Zbog
razgranatih dubrovačkih pomorsko-trgovačkih veza, oživjelih naročito u dru-
goj polovici XVIII stoljeća, ova je građa vrijedan doprinos za upoznavanje

pomorske historije i šireg jadranskog pa i mediteranskog područja.

Nadovezujući na svoje ranije radove iz historije dubrovačkog pomorstva koncem XVII i početka XVIII stoljeća, autor je u ovoj knjizi usredotočio svoju pažnju na građu iz perioda 1744-1760 godine. Iscrpio je prilično temeljito odgovarajuće arhivske serije Drž. arhiva u Dubrovniku, te dao koristan poticaj i doprinos proučavanju dubrovačke pomorske historije XVIII stoljeća. No, kada se autor s gledišta same građe već ograničio na period 1744-1760 godine, trebalo je da i svoja uvodna izlaganja i ostale napomene temeljitije koncentrira na to razdoblje, a ne da ponekad ide u suviše široku a istovremeno i previše sumarnu karakterizaciju čitave historijske panorame XVIII stoljeća. S druge strane knjiga bi mnogo više dobila na vrijednosti, da su svi uvodni i popratni tekstovi više usmjereni na karakter ove publikacije koja ipak donosi samo »građu«.

Konačno, i ovaj Luetičev rad ponovno naglašava jedan važan metodološki problem naše ekonomske historije t. j. pitanje kako treba priređivati za štampu ekonomsko-historijsku građu; kojim kriterijima treba odabirati tu građu odnosno podatke iz nje; kako klasificirati te podatke; kako **iz obilja sačuvane građe** kondenzirati sve važnije pokazatelje, pa da se ekonomskoj historiji dadu **svi potrebni elementi** za studij, analizu i sintezu. To je kod nas još uvijek otvoreno pitanje, a trebat će ga brže rješavati ako želimo razvoj intenzivnijeg rada, i racionalnijeg rada, na našoj ekonomskoj historiji novoga vijeka.

Bernard Stulli